

KLAGANDE

Lantmännen Reppe AB, 556000-1538

Ombud: Advokaterna Siri Alvsing och Jonas Löfgren

MOTPART

Livsmedelsverket

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Uppsalas dom den 28 februari 2020
i mål nr 268-18, se bilaga A

SAKEN

Skyddad geografisk beteckning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten bifaller överklagandet på så sätt att det i
produktspecifikationen för den geografiska beteckningen
Svensk Vodka/Swedish Vodka inte ska uppställas krav på att vattnet som
används vid spädningen ska ha svenskt ursprung och att spädningen ska
göras i Sverige, samt att omnämningarna av vissa producenter, varumärken
och utmärkelser ska utgå.

YRKANDEN M.M.

Lantmännen Reppe AB yrkar i första hand att den beslutade kravspecifikationen för *Svensk Vodka/Swedish Vodka* (härefter Svensk Vodka) ska ersättas med en kravspecifikation i den lydelse som bolaget har föreslagit, alternativt i en lydelse som kammarrätten finner lämplig. I andra hand yrkas att det överklagade beslutet ska undanröjas.

Lantmännen Reppe för fram bl.a. följande. Livsmedelsverket har fattat sitt beslut på bristfälliga underlag som i huvudsak tagits fram av en organisation som inte är representativ för producenter av Svensk Vodka. Detta har lett till att beslutet har blivit felaktigt. Det ifrågasätts inte att svenska råvaror ska användas för produktion av den destillerade vodkan och att det produktionssteg som ger destillatet ska ske i Sverige, eftersom den expertis som krävs vid destilleringen bara finns här. Kraven på att vattnet som används vid spädningen är av svenskt ursprung och att spädningen sker i Sverige överensstämmer dock inte med de traditionella tillverkningsmetoderna och skyddar inte heller vodkans kvalitet i något avseende.

I förordning (EG) nr 110/2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, spritdrycker, samt om upphävande av förordning (EEG) nr 1576/89 (2008 års spritförordning) framgår uttryckligen att vattnet inte får påverka produkten och att det måste vara förenligt med särskilda EU-direktiv om vattenkvalitet, vars krav innebär att vattnets ursprung blir oväsentligt. I kravspecifikationen för den geografiska beteckningen Scotch Whisky finns inget krav på användning av skotskt vatten vid spädning. Detta är ett illustrativt exempel på en kravspecifikation som på ett balanserat sätt tillgodoser förordningens syfte.

Konsumenternas förväntningar är inte i sig något som ska skyddas enligt det unionsrättsliga regelverket. Om dessa förväntningar saknar grund, vilket är fallet med användningen av svenskt vatten, finns inte heller någon koppling mellan vattnets egenskaper och Svensk Vodkas anseende. Att konsumenternas förväntningar är beroende av produktens kvalitet har klargjorts av EU-domstolen i mål C-388/95, *Belgien mot Spanien*. Om konsumenternas förväntningar på egen hand skulle kunna motivera krav i en kravspecifikation skulle det betyda att traditionella tillverkningsmetoder riskerar att behöva ändras för att överensstämma med den berörda kravspecifikationen.

Underinstansernas bedömning att konsumentförväntningar kan användas för att motivera de aktuella kraven leder till att det i praktiken uppställs krav på att samtliga steg, förutom tappning, ska ske inom det geografiska området. Detta kan jämföras med skyddade ursprungsbeteckningar där krav ställs på att samtliga produktionssteg ska ske inom det geografiska området. EU-lagstiftaren har dock undantagit spritdrycker från tillämpningsområdet för de skyddade ursprungsbeteckningarna. Att konsumentförväntningar inte i sig kan motivera krav på t.ex. vatten av visst ursprung bekräftas även i en skrivelse från kommissionen till Sverige inom ramen för det pilotförfarande som kommissionen inlett med anledning av bolagets fördragsbrottsklagomål. Om konsumentförväntningar ändå skulle kunna motivera krav i kravspecifikationen måste Livsmedelsverket visa att konsumenterna faktiskt har de förväntningar som påstås. Livsmedelsverket har inte presenterat någon sådan bevisning.

Kravet på spädning i Sverige hindrar exportmönster och är oproportionerligt eftersom det inte krävs någon särskild kunskap eller teknik för att späda vodka. Det kan inte heller motiveras med hänvisning till Livsmedelsverkets kontrollmöjligheter för att säkra marknaden mot förfälskningar eller kopior, eftersom sådana kontroller kan genomföras

av produktcertifieringsorgan. Sammanfattningsvis är kraven på svenskt vatten och spädning i Sverige inte lämpliga, nödvändiga och proportionerliga. Kraven är således otillåtna enligt unionsrätten och ska utgå ur kravspecifikationen. Även omnämningarna av vissa producenter, varumärken och utmärkelser ska utgå, eftersom dessa strider mot likabehandlings- och diskrimineringsprincipen samt riskerar att leda till en snedvridning av konkurrensen. Beslutet är överklagbart också i denna del och borde ha prövats av förvaltningsrätten.

Livsmedelsverket tillstyrker att kravspecifikationen ska ändras på så sätt att omnämningarna av vissa producenter m.m. tas bort och anser att överklagandet ska avslås i övrigt. Livsmedelsverket för fram bl.a. följande. Det har inte förekommit några brister i handläggningen som har påverkat utgången i ärendet. Det saknas därför grund för att upphäva beslutet.

Syftet med geografiska beteckningar är att garantera att produkten helt eller delvis kommer från ett visst geografiskt område och att den har vissa särskilda egenskaper. Definitionen av vodka framgår av bilaga II p. 15 till 2008 års spritförordning. Ytterligare krav får ställas för att en vodka ska få märkas med en geografisk beteckning om det krävs för att skydda produktens kvalitet, rykte eller andra egenskaper.

För att en produkts goda rykte ska bestå krävs att produkten når upp till konsumenternas förväntningar. Det ifrågasätts inte att det är en produkts faktiska egenskaper som vanligtvis till största delen torde ligga till grund för konsumenternas förväntningar. En produkts rykte med anledning av konsumenternas förväntningar kan dock även ha sin grund i andra omständigheter, såsom var produkten har färdigställts samt varifrån en stor del av innehållet av den färdiga produkten kommer. För att ha relevans vid utformningen av en kravspecifikation ska det handla om förväntningar som grundar sig i hur eller var en produkt traditionellt har framställts. Det finns

därför inte någon risk för att eventuella ändrade förväntningar hos konsumenterna skulle medföra att kravspecifikationerna måste ändras.

När det gäller konsumenternas förväntningar med anledning av de traditionella tillverkningsmetoderna för Svensk Vodka hänvisas till det som har förts fram i förvaltningsrätten. Det ska också framhållas att Lantmännen Reppe tidigare har marknadsfört sin produkt såsom framställd med svenskt vatten som en nyckelkomponent.

En geografisk beteckning får användas på en färdig spritdryck. En spritdryck färdigställs genom utspädning. Det finns därmed inga hinder mot att ställa upp krav på var en spritdryck ska spädas för att få märkas med en geografisk beteckning. Ett krav på att produkten färdigställs i Sverige ökar dessutom möjligheterna att säkra marknaden från förfälskningar.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Vad målet gäller

Svensk Vodka är en geografisk spritbeteckning som alltsedan Sveriges anslutning till EU har varit en skyddad geografisk beteckning enligt unionsrättsliga regler för sådana beteckningar. Huvudfrågan i målet är hur produktspecifikationen (f.d. kravspecifikationen) för Svensk Vodka ska utformas. Mot bakgrund av den unionsrättsliga regleringen och den omständigheten att den version av produktspecifikationen som Livsmedelsverket har beslutat om har granskats på EU-nivå aktualiseras också frågan om rätten att få produktspecifikationen prövad i nationell domstol och vad denna prövning i sådant fall omfattar.

Allmänt om geografiska beteckningar m.m.

Unionsrättsliga regler om registrering och skydd av ursprungsbeteckningar och/eller geografiska beteckningar är en del av EU:s jordbrukspolitik och finns på förordningsnivå för flera olika produktkategorier, exempelvis jordbruksprodukter, livsmedel, vin och spritdrycker. Ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar är kollektiva immaterialrätter som anger att produkten i fråga har en koppling till ett visst geografiskt område. För ursprungsbeteckningar gäller att *samtliga* produktionsled ska ske i det avgränsade geografiska området, medan det för geografiska beteckningar gäller att åtminstone *ett* av produktionsleden måste äga rum i området.

Det unionsrättsliga regelverket för ursprungsbeteckningar och geografiska beteckningar bygger på ett system där det är kommissionen som efter granskning av en ansökan fattar beslut om registrering, medan det åligger medlemsstaten att kontrollera att ansökan är motiverad och uppfyller kraven i regleringen innan den överlämnas till kommissionen. Ansökan till den behöriga myndigheten i medlemsstaten ska som huvudregel lämnas in av en grupp producenter som arbetar med de produkter vars namn föreslås för registrering. Efter registrering av en ursprungsbeteckning eller geografisk beteckning omfattas beteckningen av skydd mot bl.a. obehörigt bruk och alla typer av förfaranden som kan vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung.

För att producenterna ska få använda en registrerad beteckning för sina produkter och få del av det unionsrättsliga skyddet måste produkterna överensstämma med den produktspecifikation som gäller för beteckningen i fråga. En sådan produktspecifikation lämnas normalt in med ansökan och fastställs i samband med kommissionens beslut om registrering. Det åligger medlemsstaterna att utöva den kontroll och

tillsyn som behövs för att säkerställa att de produkter som finns på marknaden överensstämmer med det unionsrättsliga regelverket.

Regleringen av geografiska spritbeteckningar

Vid tidpunkten för det beslut av Livsmedelsverket som ska prövas i detta mål fanns den unionsrättsliga regleringen av geografiska spritbeteckningar i 2008 års spritförordning. Denna förordning är numera upphävd och har ersatts av förordning (EU) 2019/787 om definition, beskrivning, presentation och märkning av spritdrycker, användning av namn på spritdrycker i presentation och märkning av andra livsmedel, skydd för geografiska beteckningar för spritdrycker, användning av jordbruksalkohol och destillat av jordbruksprodukter i alkoholhaltiga drycker samt om upphävande av förordning (EG) nr 110/2008 (2019 års spritförordning). Förordningen tillämpas i sin helhet sedan den 25 maj 2021 och omfattar, liksom tidigare förordningar på området, endast geografiska beteckningar.

I artikel 3.4 i 2019 års spritförordning definieras en geografisk beteckning som en beteckning som anger att en spritdryck har sitt ursprung i ett land, eller i en region eller en plats i ett land, i fall då spritdryckens kvalitet, anseende eller andra egenskaper i allt väsentligt kan tillskrivas dess geografiska ursprung. Artikelns lydelse är i princip identisk med motsvarande bestämmelse i 2008 års spritförordning (artikel 15.1).

2019 års spritförordning innehåller detaljerade förfaranderegler för registrering, ändring och eventuell avregistrering av en geografisk spritbeteckning. Reglerna bygger vidare på de tidigare bestämmelserna, men har vidareutvecklats med grund i motsvarande regler i förordning (EU) 1151/2012 om kvalitetsordningar för jordbruksprodukter och livsmedel. Innebörden av reglerna är bl.a. att fysiska eller juridiska

personer med berättigade intressen har möjlighet att komma med invändningar mot en registrering (artikel 27). Möjligheten att komma med invändningar mot en registrering på EU-nivå fanns även i 2008 års spritförordning. Enligt 2019 års spritförordning ska även ett nationellt invändningsförfarande äga rum innan medlemsstaten överlämnar en ansökan till kommissionen (artikel 24.6). I förordningen finns en uttrycklig bestämmelse om att fysiska eller juridiska personer som har ett berättigat intresse i ärendet ska ges tillfälle att överklaga en medlemsstats beslut att tillstyrka en ansökan om registrering och överlämna den till kommissionen (artikel 24.7).

Precis som enligt 2008 års spritförordning gäller enligt 2019 års spritförordning att en ansökan om registrering måste åtföljas av en produktspecifikation som åtminstone ska innehålla bl.a. en beskrivning av spritdryckens särskilda egenskaper vid jämförelse med andra spritdrycker i samma kategori samt uppgifter om sambandet mellan en viss kvalitet, anseendet eller en annan egenskap hos spritdrycken och dess geografiska ursprung (artikel 22). Förordningen ger en möjlighet att nationellt ställa upp strängare krav än förordningens men de måste fortfarande vara förenliga med unionsrätten och får inte tillämpas i förhållande till spritdrycker framställda i andra länder (artikel 45).

Tidigare skyddade geografiska beteckningar saknade produktspecifikationer, vilket medförde ett särskilt reglerat förfarande i 2008 års spritförordning i syfte att fastställa produktspecifikationer även för dessa beteckningar. Enligt den särskilda regleringen skulle medlemsstaterna för varje geografisk beteckning som var registrerad i bilaga III den 20 februari 2008 lämna in en produktspecifikation till kommissionen senast den 20 februari 2015 (artikel 20.1). Följden av att inte lämna in en produktspecifikation i rätt tid var att det unionsrättsliga skyddet för den geografiska beteckningen upphörde (artikel 20.3).

Livsmedelsverkets beslut och kommissionens granskning

Livsmedelsverket skulle utföra de uppgifter som en medlemsstat hade när det gällde produktspecifikationer för spritdrycker enligt artikel 20 i 2008 års spritförordning. Svensk Vodka är en geografisk beteckning som omfattades av den aktuella regleringen. Livsmedelsverket beslutade den 23 februari 2017 att överlämna en slutligt korrigerad version av produktspecifikationen för Svensk Vodka till kommissionen och den innehåller bl.a. kraven på att endast svenskt vatten får ingå i produkten och att blandningen med vatten måste ske i Sverige. Det är detta beslut som Lantmännen Reppe har överklagat till förvaltningsdomstol.

Resultatet av kommissionens granskning av produktspecifikationen tillkännagavs i mars 2019 i Europeiska unionens officiella tidning (se 2019/C 115/11). Kommissionen angav att bl.a. den geografiska beteckningen Svensk Vodka uppfyllde de villkor som fastställs i artikel 15.1 i 2008 års spritförordning. Vidare angavs att granskningen inte omfattade någon kontroll av att andra tillämpliga regler följdes, bl.a. krav i specifikationen om att buteljering och/eller utspädning måste ske i det geografiska området, eftersom de inte rör definitionen av geografiska beteckningar.

Kommissionens granskning innebar att bl.a. den geografiska beteckningen Svensk Vodka fortsatte att vara omfattad av det skydd som följer av en registrering enligt 2008 års spritförordning. Ikraftträdandet av 2019 års spritförordning innebär att bl.a. Svensk Vodka numera i stället omfattas av skyddet enligt denna förordning och därför har förts in i det elektroniska register över skyddade geografiska beteckningar som nu har inrättats (artikel 33 och artikel 37).

Vad kammarrätten ska pröva

Som framgår ovan har Livsmedelsverkets beslut fattats med anledning av en specialreglering i 2008 års spritförordning som numera är upphävd. Därtill har förfarandet med anledning av Livsmedelsverkets överlämnande av produktspecifikationen avslutats genom kommissionens tillkännagivande i mars 2019. Frågan är vilken betydelse dessa omständigheter har för den process angående utformningen av produktspecifikationen som pågår i nationell domstol.

2019 års spritförordning tillämpas i sin helhet sedan den 25 maj 2021 och det är i denna förordning som kammarrättens prövning bör ha sin utgångspunkt. Förordningen anger att det på nationell nivå ska finnas möjligheter att komma med invändningar mot en ansökan och att överklaga ett myndighetsbeslut att tillstyrka och lämna in ett ärende till kommissionen. I svensk rätt finns det, enligt 20 § lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel, en rätt att överklaga beslut som en statlig förvaltningsmyndighet har fattat enligt de EU-bestämmelser som lagen kompletterar. De EU-bestämmelser som avses är bl.a. 2019 års spritförordning.

EU-domstolens dom i mål C-785/18, *GAEC Jeanningros* ger stöd för att rätten till domstolsprövning kan göras gällande trots att kommissionen har slutfört granskningen av en produktspecifikation. Domstolen har dessutom uttalat att tyngdpunkten vid prövningar av såväl ansökningar om registrering av en ny geografisk beteckning som ändringsansökningar avseende en sådan beteckning ligger hos medlemsstaten, eftersom det är i de nationella myndigheternas beslut som samtliga omständigheter verkligen har beaktats (p. 35–37).

Kammarrätten anser mot denna bakgrund att fysiska eller juridiska personer med berättigade intressen har rätt till en prövning i nationell

domstol av produktspecifikationen för Svensk Vodka trots att kommissionens granskning är avslutad, och att en sådan prövning inte ska begränsas till att enbart gälla de uttryckliga kraven i produktspecifikationen.

Lantmännen Reppe, som är en producent av vodka, har uppgett att en av dess mest sålda produkter inte kommer att uppfylla kraven för Svensk Vodka om den beslutade produktspecifikationen står fast. Kammarrätten anser att bolaget med hänsyn till dessa omständigheter har ett sådant intresse beträffande produktspecifikationens utformning att det omfattas av rätten till domstolsprövning (jfr EU-domstolens dom i mål C-53/20, *Hengstenberg GmbH & Co. KG*, p. 53).

Enligt kammarrättens mening ingår det inte i domstolsprövningen att ta ställning till om produktspecifikationen ska ersättas med den alternativa produktspecifikation som bolaget har tagit fram. Det är i stället bolagets invändningar mot Livsmedelsverkets slutliga version av produktspecifikationen för Svensk Vodka som ska prövas.

Det som Lantmännen Reppe har fört fram ger inte stöd för att det överklagade beslutet som sådant eller Livsmedelsverkets handläggning av ärendet har sådana brister att beslutet ska undanröjas. Den fråga som kammarrätten ska pröva är därför om den beslutade produktspecifikationen ska ändras i någon del med anledning av bolagets invändningar mot kraven på svenskt vatten och spädning i Sverige samt mot omnämnandena av vissa producenter, varumärken och priser.

Kraven på svenskt vatten och spädning i Sverige

Utgångspunkter för prövningen av kraven

I 2019 års spritförordning finns inte några detaljerade bestämmelser om spädning med vatten. Det gäller både för spritdrycker generellt och för

den särskilda spritdrycken vodka. Det framgår endast att om vatten tillsätts i framställningen av spritdrycker får vattnet ha behandlats på visst sätt och måste uppfylla kraven i två EU-direktiv om kvaliteten på dricksvatten respektive utvinning och saluförande av naturliga mineralvatten. Dessutom ska alkoholhalten, efter tillsatsen av vatten, fortfarande uppfylla relevanta krav för spritdrycken i fråga när det gäller lägsta alkoholhalt, vilket för vodka är 37,5 volymprocent (artikel 2 f och bilaga I, p. 15). Förordningens regler om vatten medför alltså inget hinder mot att i en produktspecifikation uppställa krav på ett visst nationellt ursprung på det vatten som spädningen görs med. Det kan också konstateras att kommissionens granskning av produktspecifikationen för bl.a. Svensk Vodka inte har omfattat en kontroll av kravet på att spädning måste ske i det geografiska området, eftersom kravet inte rör definitionen av geografiska beteckningar.

I bestämmelserna om produktspecifikationer för geografiska beteckningar anges bl.a. att det ska finnas uppgifter om sambandet mellan en viss kvalitet, anseendet eller en annan egenskap hos spritdrycken och dess geografiska ursprung (artikel 22 f). Eventuellt strängare nationella krav ska även dessa vara förenliga med unionsrätten (artikel 45). Krav på spädning i Sverige med svenskt vatten innebär att samtliga produktionssteg måste ske inom det geografiska området. Det ligger i sakens natur att krav av detta slag har en hindrande effekt när det gäller den fria rörligheten för varor. Det är därför en grundläggande förutsättning att sådana krav är lämpliga, nödvändiga och proportionerliga i förhållande till syftet att skydda den geografiska beteckningens kvalitet, anseende eller andra egenskaper för att de ska vara förenliga med regelverket för geografiska beteckningar (jfr bl.a. EU-domstolens mål C-161/09, *Kakavetsos-Fragkopoulos* och mål C-108/01, *Consorzio del Prosciutto di Parma och Salumificio S.Rita*).

Motiveringar med hänsyn till kvalitet m.m.

Livsmedelsverket har bl.a. motiverat kraven på spädning av vodkan med svenskt vatten och att detta ska göras i Sverige med att dessa krav är nödvändiga för att upprätthålla Svensk Vodkas kvalitet och andra egenskaper som är förknippade med produkten.

När det gäller kravet på svenskt vatten har Livsmedelsverket fört fram att den färdiga vodkan till stor del består av vatten och att det är av avgörande betydelse för produktens kvalitet att vattnet är svenskt. Lantmännen Reppe menar å sin sida att det inte går att tala om en enhetlig svensk vattenkvalitet, eftersom vattnets egenskaper skiljer sig åt beroende på var i landet vattnet kommer från och vilken typ av vattendrag det rör sig om. Denna uppfattning får även stöd av Livsmedelsverkets konsekvensutredning från den 2 november 2017, där det bl.a. anges att det svenska vattnet är dricksvatten som kan komma från såväl ytvatten som från grundvatten. Enligt myndighetens egen analys i konsekvensutredningen kan den omständigheten att det inte är mer preciserat vilket vatten som ska användas tala emot att det finns skäl att uppställa ett krav på svenskt vatten.

Kammarrätten bedömer att utredningen inte ger stöd för att vodkans kvalitet eller särskilda egenskaper påverkas i någon nämnvärd utsträckning av att vattnet som används vid spädningen är av svenskt ursprung. Livsmedelsverket har alltså inte visat att kravet på svenskt vatten har ett tillräckligt tydligt samband med Svensk Vodkas kvalitet m.m. Kravet är därför inte lämpligt, nödvändigt och proportionerligt i förhållande till syftet att skydda den geografiska beteckningen i dessa avseenden.

När det gäller spädning av vodkan i Sverige har Livsmedelsverket fört fram att detta är ett steg i produktionen som kräver yrkesskicklighet och att spädning utomlands skulle äventyra vodkans kvalitet och särskilda

karaktär. Kammarrätten anser dock, i likhet med förvaltningsrätten, att Livsmedelsverket inte har fog för denna bedömning eftersom det rör sig om ett förhållandevis enkelt produktionsmoment. Livsmedelsverket har inte heller konkretiserat vilka risker förknippade med vodkans kvalitet eller andra egenskaper som spädningen med vatten skulle kunna innebära om detta moment utförs i utlandet.

Livsmedelsverket menar också att vodkans kvalitet och äkthet bättre kan garanteras om spädningen sker i Sverige, eftersom den kontroll som ska göras av den färdiga produkten då kan ske här i landet. Lantmännen Reppe anser att nödvändiga kontroller kan utföras i utlandet av ackrediterade produktcertifieringsorgan, vilket är en ordning som tillämpas för exempelvis för den geografiska beteckningen Scotch Whisky. Kammarrätten konstaterar att Livsmedelsverket inte har presenterat något underlag som visar hur de kontroller som görs här i landet ser ut jämfört med kontroller som kan göras i utlandet. Det har t.ex. inte gjorts gällande att kontrollerna av vodkan i Sverige är grundliga och systematiska och därför kan jämföras med sådana kontroller av kvalitetsviner som EU-domstolen prövade i mål C-388/95, *Belgien mot Spanien* (p. 67–72).

Kammarrätten anser sammantaget att Livsmedelsverket inte har visat att kravet på spädning i Sverige är lämpligt, nödvändigt och proportionerligt för att uppnå syftet att garantera produktens kvalitet och äkthet.

Motiveringar med hänsyn till konsumentförväntningar och anseende

Livsmedelsverket menar att det främsta argumentet för de aktuella kraven är att dessa behövs för att upprätthålla Svensk Vodkas goda anseende. För att detta ska vara möjligt måste man, enligt Livsmedelsverket, ta hänsyn till konsumenternas berättigade förväntningar på att vattnet i Svensk Vodka är svenskt och att spädningen görs här i landet. Livsmedelsverket har till stöd för detta resonemang framför allt hänvisat

till att merparten av branschen delar denna syn och att Svensk Vodka under lång tid har saluförts som en alltigenom svensk produkt. Livsmedelsverket har vidare påpekat att två vodkaproducenter, bl.a. Lantmännen Reppe, har hänvisat till svenskt vatten som en nyckelkomponent i sin marknadsföring. Lantmännen Reppe är av uppfattningen att konsumentförväntningar i sig inte kan motivera de aktuella kraven, och att det i vart fall inte är visat att konsumentförväntningarna faktiskt är sådana som Livsmedelsverket gör gällande.

Kammarrätten anser att det förefaller rimligt att det finns en förväntan hos en del av konsumentkollektivet att Svensk Vodka är en alltigenom svensk produkt. De krav som är aktuella i målet skulle därför kunna vara lämpliga för att bidra till att upprätthålla Svensk Vodkas anseende. Det underlag som Livsmedelsverket har presenterat i denna del ger dock ingen vägledning i fråga om hur utbredd denna förväntan är bland konsumenterna. Det är därför inte möjligt att på detta underlag bedöma hur stark kopplingen är mellan Svensk Vodkas anseende och den omständigheten att det rör sig om en alltigenom svensk produkt.

Det ska i detta sammanhang också noteras att tillgodoseendet av konsumenternas förväntningar är ett av huvudsyftena bakom regleringen av bl.a. geografiska beteckningar. EU-domstolen har i bl.a. mål C-388/95 betonat ett nära samband mellan sådana förväntningar och kvaliteten på produkterna. Domstolen har uttalat att en produkts framtoning bland konsumenterna huvudsakligen beror på produktens speciella särdrag och mer allmänt dess kvalitet, och att det är kvaliteten som slutligen ligger till grund för produktens anseende (p. 55–56).

Mot denna bakgrund, och med hänsyn till att kraven på svenskt vatten och spädning i Sverige inte påverkar vodkans kvalitet i någon nämnvärd utsträckning, anser kammarrätten att utredningen inte ger tillräckligt stöd för att kraven är nödvändiga och proportionerliga för att skydda

Svensk Vodkas anseende. Livsmedelsverket har alltså inte visat att kraven kan motiveras utifrån konsumenternas förväntningar.

Sammanfattning och slutsats

Kammarrätten anser sammanfattningsvis att utredningen inte ger tillräckligt stöd för att påvisa sambandet mellan de aktuella kraven om geografiskt ursprung i produktspecifikationen och Svensk Vodkas kvalitet, anseende eller andra egenskaper. Kraven är inte lämpliga, nödvändiga och proportionerliga och är därmed inte heller förenliga med unionsrätten. Kraven ska därför inte ingå i produktspecifikationen för Svensk Vodka. Överklagandet ska bifallas på så sätt att det i produktspecifikationen för den geografiska beteckningen Svensk Vodka inte ska uppställas krav på att vattnet som används vid spädningen ska ha svenskt ursprung och att spädningen ska göras i Sverige.

Omnämningarna av vissa producenter m.m.

När det gäller omnämningarna av vissa producenter, varumärken och utmärkelser är parterna överens om att dessa ska tas bort ur produktspecifikationen. Det finns inte anledning för kammarrätten att göra någon annan bedömning. Överklagandet ska alltså bifallas även på så sätt att omnämningarna av vissa producenter, varumärken och utmärkelser ska utgå ur produktspecifikationen för den geografiska beteckningen Svensk Vodka.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Eva-Lotta Hedin
lagman
ordförande

Maria Braun Hotti
kammarrättsråd

Maja Lindqvist
tf. assessor
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I UPPSALA**

Enhet 2

DOM
2020-02-28
Meddelad i UppsalaMål nr
268-18**KLAGANDE**

Lantmännen Reppe AB, 556000-1538

Ombud: Advokaterna Siri Alvsing och Jonas Löfgren
Westerberg & Partners Advokatbyrå AB
Box 1065
101 39 Stockholm**MOTPART**Livsmedelsverket
Box 622
751 26 Uppsala**ÖVERKLAGAT BESLUT**

Livsmedelsverkets beslut den 19 december 2017, dnr 85/2013, bilaga 1

SAKEN

Skyddad geografisk beteckning

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avvisar yrkandet om att ersätta den genom det överklagade beslutet överlämnade kravspecifikationen.

Förvaltningsrätten avslår yrkandet om att inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen.

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet endast på så sätt att kravet om att alkoholhalten ska uppgå till mellan 40 och 60 volymprocent förklaras vara ett otillåtet krav. Det ankommer på Livsmedelsverket att vidta de åtgärder som föranleds av detta.

Förvaltningsrätten avslår överklagandet i övrigt.

BAKGRUND OCH YRKANDEN M.M.

Livsmedelsverket beslutade den 19 december 2017 att överlämna en ändrad kravspecifikation till EU-kommissionen rörande den befintliga skyddade geografiska beteckningen i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008, bilaga III p. 15, Svensk Vodka/Swedish Vodka. Skälen för beslutet och den överlämnade kravspecifikationen (underbilagor här utelämnade) framgår av bilaga 1.

Lantmännen Reppe AB (bolaget) yrkar i första hand att kravspecifikationen ska ersättas med av bolaget inlämnad kravspecifikation, och i andra hand att beslutet ska undanröjas. Vidare yrkar bolaget att förvaltningsrätten ska inhämta förhandsavgörande från EU-domstolen.

Livsmedelsverket anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Prövningsram och rättsliga förutsättningar

Enligt artikel 34–35 Fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF-fördraget) är åtgärder med motsvarande verkan som kvantitativa import- och exportrestriktioner (s.k. ÅMV) förbjudna. Enligt artikel 36 ska dock sådana restriktioner inte hindras bl.a. om de grundas på intresset att skydda industriell och kommersiell äganderätt, vilket enligt EU-domstolens praxis innefattar skyddet för geografiska beteckningar (jfr t.ex. C-47/90, Delhazie och Le Lion p. 16 och C-388/95 Belgien mot Spanien, p. 54). Ett krav som därmed i och för sig utgör ett handelshinder kan alltså vara tillåtet, under förutsättning att kravet är förenligt med proportionalitetsprincipen, det vill säga att kravet är ändamålsenligt, nödvändigt och proportionellt. Det är

Livsmedelsverket som har bevisbördan för att så är fallet (jfr C-47/90 Delhaize och Le Lion p. 19).

Bolaget har gjort gällande att den av Livsmedelsverket överlämnade kravspecifikationen innehåller krav som är ÅMV och därför otillåtna.

I den av Livsmedelsverket överlämnade kravspecifikationen ställs bl.a. krav på att alkoholhalten ska vara mellan 40 och 60 volymprocent, att vodkan ska spädas med vatten från Sverige, och att spädningen ska ske i Sverige. Därutöver innehåller den av Livsmedelsverket beslutade kravspecifikationen bl.a. stycken om Absolut Vodka och om tillverkningen av vodka under 1900-talet.

I den av bolaget inlämnade alternativa kravspecifikationen framförs bl.a. att alkoholhalten ska vara lägst 37,5 volymprocent, att det inte finns något geografiskt ursprungs krav på det vatten som används vid blandningen, men att vattnen måste uppfylla kraven i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, spritdrycker, samt om upphävande av rådets förordning (EEG) nr 1576/89 (sprit-förordningen) och annan EU-lagstiftning som hänvisas till däri. Vidare framförs i den av bolaget inlämnade alternativa kravspecifikationen inte något krav på att spädning med vatten ska ske i Sverige. Bolaget har också valt att stryka styckena om Absolut Vodka och det stycke som handlar om tillverkningen av vodka under 1900-talet. Bolaget har därutöver tillfört tre stycken om Svensk Vodkas historia.

Förvaltningsrätten kan konstatera att EUF-fördragets regler om ÅMV är direkt tillämpliga och därmed möjliga att pröva inom ramen för denna process. Det är dock endast de faktiska krav som ställs upp i den av Livsmedelsverket överlämnade kravspecifikationen som kan utgöra ÅMV,

och om ett eller flera krav bedöms vara sådana ska de i sådant fall prövas gentemot proportionalitetsprincipen. De andra invändningarna som bolaget gjort, som inte har koppling till något krav, såsom invändningen mot att ta upp Absolut Vodka som exempel och historiebeskrivningen, kan därmed inte prövas av förvaltningsrätten. Bolagets yrkande att ersätta kravspecifikationen med en annan kan därför inte prövas i sin helhet, varför detta yrkande ska avvisas.

Bolaget har också framställt flertalet invändningar om hur Livsmedelsverket hanterat ärendet. Förvaltningsrätten är inte tillsynsmyndighet över Livsmedelsverket, och bolagets invändningar föranleder därför ingen åtgärd från förvaltningsrättens sida.

Frågan om alkoholhalt

Vad bolaget framför

Spritförordningen föreskriver en minsta alkoholhalt om 37,5 volymprocent. En högre alkoholhalt kan visserligen stadgas i en kravspecifikation men förutsättningen för att ett sådant krav ska vara tillåtet i detta fall är att det kan visas vara lämpligt, nödvändigt och proportionerligt för att säkerställa den kvalitet och särskilda karaktär, och därigenom goda anseende, som kännetecknar Svensk Vodka.

En alkoholhalt på lägst 40 volymprocent är inte kännetecknande för Svensk Vodka. Mer än hälften av de vodkor med svenskt ursprung som saluförs på Systembolaget har en alkoholhalt under 40 volymprocent.

Vad Livsmedelsverket framför

Det har under remitteringen inte inkommit några invändningar som på ett övertygande sätt talar emot branschföreträdaren SVL:s uppfattning. Det är också det samlade producentkollektivet som ska definiera vad den skyddade beteckningen Svensk Vodka är. Livsmedelsverket har därför fastställt SVL:s förslag till kravspecifikation i den delen. De vodkor som bolaget hänvisar till med en lägre alkoholhalt än 40 volymprocent marknadsförs inte som Svensk Vodka.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten konstaterar att en föreskriven lägsta alkoholhalt om 40 volymprocent stänger vissa producenter ute från marknaden, och att det därmed utgör en handelshindrande åtgärd som är en ÅMV. För att kravet då ska vara tillåtet krävs att det är lämpligt, nödvändigt och proportionerligt i förhållande till syftet, dvs. att skydda Svensk Vodkas anseende, kvalitet eller andra egenskaper. Det är, som framgått ovan, Livsmedelsverket som har bevisbördan för detta.

Livsmedelsverket synes vara av uppfattningen att dess uppgift varit att fastställa den av branschen föreslagna kravspecifikationen såvida inte övertygande invändningar framförs, och att så inte skett. Förvaltningsrätten kan dock konstatera att Livsmedelsverket, i egenskap av beslutsfattare, måste göra en egen bedömning av om de uppställda kraven är förenliga med reglerna om ÅMV. Så har verket också förfarit när det varit fråga om kravet på tappning i Sverige, som utgått efter att verket bedömt att det kravet inte är proportionerligt.

Förvaltningsrätten kan konstatera att det finns flera svenska producenter som producerar vodkor med en lägre alkoholhalt än 40 volymprocent. Att dessa inte marknadsförs som Svensk Vodka medför inte att en lägsta halt om 40 volymprocent kan anses kännetecknande för Svensk Vodka. Kravet

är därmed inte lämpligt för att uppnå syftet, och således inte heller nödvändigt eller proportionerligt. Kravet på en lägsta alkoholhalt om 40 volymprocent utgör därför en ÅMV som är förbjuden, varför kravet inte kan uppställas i kravspecifikationen. Bolagets överklagande ska följaktligen bifallas i denna del.

Frågan om spädning med svenskt vatten i Sverige

Vad bolaget framför

Till skillnad från vad som gäller för ursprungsbeteckningar uppställer spritförordningen inte något krav på att samtliga produktionssteg ska äga rum inom det geografiska området, utan kravet är att minst ett produktionssteg ska äga rum inom det geografiska området.

Vid vodkaproduktion ska vid destillering en alkoholhalt om minst 96 volymprocent uppnås. Därefter sker spädning med vatten för att uppnå önskad alkoholhalt på vodkan.

Kravet på att vattnet ska vara svenskt fanns inte i den första kravspecifikationen, utan har införts därefter. Det är tveksamt om nya krav kan införas i detta skede. Även om införandet av ett nytt krav skulle vara tillåtet är kravet på att vattnet ska vara svenskt en ÅMV som inte kan motiveras.

Det går inte att hänvisa till "svenskt vatten". Vattnets egenskaper, kvalitet och smak varierar i olika delar av Sverige. Kravspecifikationen beskriver det svenska grundvattnet, men börjar med beskrivningen "i de fall grundvatten används" vilket bekräftar att vatten från andra källor också kan användas. Inte ens om det är svenskt grundvatten som avses går det att tala om svenskt vatten som vatten med särskilda egenskaper. Beskrivningen i kravspecifikationen innehåller inga specifika krav på egenskaperna hos det

vatten som används vid spädningen förutom att det ska vara svenskt. Såvitt bolaget känner till är de svenska reglerna för gränsvärden av mikrobiologiska och kemiska ämnen samma som i Rådets direktiv 98/83/EG av den 3 november 1998 om kvaliteten på dricksvatten. Enda skillnaden är att Sverige också har satt ett gränsvärde för vissa ämnen som inte återfinns i direktivet, såsom bakterierna aktinomyceter samt kalcium och magnesium. Om dessa skillnader är anledningen till kravet på svenskt vatten skulle det vara mer effektivt och mindre begränsande för den fria rörligheten att introducera gränsvärden i kravspecifikationen i dessa avseenden. Det bör framhållas att strängare krav på aktinomyceter inte har någon påverkan på produktens egenskaper, då det inte finns några mikroorganismer som kan överleva vid en alkoholhalt om 37,5 volymprocent eller högre.

Kravspecifikationen gäller i tillägg till förordningens krav. Enligt de generella reglerna för tillsats av vatten får vatten endast tillsättas om det uppfyller EU-kraven på dricksvatten och det inte påverkar produktens karaktär. Att användandet av klorrening är litet i Sverige medför därför inte att kraven är strängare jämfört med förordningens krav, eftersom klorrenat vatten inte skulle få tillsättas då det påverkar smak och lukt.

Konsumentförväntningar kan inte användas för att motivera de krav som uppställts. Det är produktens kvalitet och speciella särdrag som är avgörande för dess anseende bland konsumenterna. Det finns inget stöd i förordningen för att kraven kan grunda sig på konsumentförväntningar. Det skydd som förordningen tillförsäkrar konsumenter i förhållande till geografiska beteckningar är att konsumenter ska kunna lita på att en vara som märks med en geografisk beteckning uppfyller de krav som följer av beteckningens kravspecifikation såsom den har fastställts. Även om det vore tillåtet att ta hänsyn till konsumentförväntningar för att utforma kravspecifikationen på det sätt som nu skett finns det inget stöd för att

konsumentförväntningarna är sådana som Livsmedelverket hävdar. Det finns inget som tyder på att konsumenter förväntar sig att svenskt vatten ska användas för att producera Svensk Vodka, utan det är ursprunget på råvarorna (spannmålet) som är det centrala i konsumenternas förväntningar. Om det ändå vore möjligt att ta hänsyn till konsumentförväntningar och de faktiskt är sådana som Livsmedelsverket hävdar, står dessa i direkt strid med den faktiska och traditionella tillverkningsmetoden för Svensk Vodka. Vid en konflikt mellan den faktiska och traditionella tillverkningsmetoden för Svensk Vodka och konsumenternas (felaktiga) förväntningar måste den faktiska och traditionella tillverkningsmetoden ges företräde.

Kravet på svenskt ursprung på vattnet innebär att en export av koncentrerad vodka i praktiken blir omöjligt. Transport i koncentrerad form innebär att den volym som transporteras minskar med ca två tredjedelar jämfört med transport av utspädd vodka i glasflaskor. En transport i koncentrerad form medför stora minskningar avseende utsläpp av växthusgaser, framförallt när slutkonsumenten finns långt från Sverige. Kravet på att vattnet ska vara svenskt är därför oförenligt med EU:s miljömål i artikel 11 i EUF-fördraget och artikel 37 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (stadgan) samt med den av Sverige antagna livsmedelsstrategin.

Kontroller avseende produktens äkthet och att spädningen görs på ett korrekt sätt kan genomföras även utanför produktionsområdet genom olika lämpliga produktcertifieringsorgan. En sådan ordning används redan för bl.a. beteckningen "Scotch Whisky".

Vad Livsmedelsverket framför

Livsmedelsverket har hela tiden tolkat kravspecifikationen som att vodkan ska tillföras svenskt vatten i Sverige. Avsikten med förtydligandet är således

inte att tillföra ett nytt krav i den delen. Livsmedelsverket invänder inte mot att kraven på att späda med svenskt vatten i Sverige kan ha en handelshindrande effekt. En sådan åtgärd är enbart tillåten om den är nödvändig, proportionell och lämplig för att skydda beteckningens kvalitet, rykte eller andra egenskaper.

Det är i spritförordningen inte i detalj reglerat vilka led i produktionen som ska ske i det geografiska området eller vilka krav som finns på geografiskt ursprung för råvarorna. Med en geografisk beteckning avses dock en beteckning som anger att en spritdryck har sitt ursprung i ett land där spritdryckens kvalitet, rykte eller andra egenskaper i allt väsentligt kan tillskrivas dess geografiska ursprung. Att det finns ett samband mellan produktens kvalitet, rykte eller andra egenskaper och det geografiska ursprunget är alltså ett huvudkrav som den geografiska beteckningen måste uppfylla.

Kravet på ett visst geografiskt ursprung av råvaror styrs inte alltid av en tydlig mätbar skillnad mellan råvaror av olika ursprung. Kravet på att vissa råvaror ska komma från ett visst geografiskt område kan dock motiveras av konsumenternas förväntningar på ett visst samband mellan råvarorna/den färdiga produkten och dess geografiska ursprung. Att produkten till stor del har tillverkats inom det geografiska området och att råvarorna till stor del kommer därifrån kan vara viktigt för att produkten ska upplevas som äkta.

Bolaget hävdar att det inte finns något stöd i spritförordningen för att vissa krav i en kravspecifikation kan grunda sig på konsumentförväntningar. Bolaget hävdar att det skydd som förordningen tillförsäkrar konsumenter i förhållande till geografiska beteckningar är att konsumenter ska kunna lita på att en vara som märkts med en geografisk beteckning uppfyller de krav som följer av beteckningens kravspecifikation så som den har fastställts. En så snäv tolkning av konsumentskyddet stämmer inte överens med

regelverkets syfte, och skulle kunna leda till att det blir tillåtet att fastställa kravspecifikationer som hänvisar till ett visst ursprung men där endast en mycket liten del av produktionen äger rum i det område där råvarorna kommer från andra ställen, trots att ett sådant förfarande av många konsumenter skulle uppfattas som vilseledande.

Svensk Vodkas anseende bland såväl konsumenter som branschaktörer bygger på Sveriges långa tradition och erfarenhet av vodkatillverkning och den stora yrkeskunskap som finns i Sverige, i kombination med högkvalitativa råvaror. Svenskt ursprung på vattnet är en viktig del i det geografiska ursprung som karaktäriserar Svensk Vodka. Vattnet utgör ca 40–60 procent av slutprodukten och har därför en avgörande betydelse för produktens kvalitet. För flera vodkamärken med svensk anknytning framhålls kopplingen till Sverige, svensk tradition och yrkesskicklighet och råvarornas kvalitet. På bolagets hemsida anges t.ex. att en nyckelkomponent i vodkan är ”the crystalline water from one of the world’s cleanest sources, Sweden’s ice-cold underground springs”. Även på t.ex. Absolut Vodkas hemsida anges vattnet som en viktig faktor, och vattnets ursprung framhävs.

Svensk vodka har under lång tid saluförts som en alltigenom helsvensk produkt, dvs. etylalkoholen och vattnet har svenskt ursprung och alla tillverkningsmoment har skett i Sverige. Kravet på att vodkan ska tillföras svenskt vatten i Sverige motiveras av konsumenternas förväntningar på att det vatten som används vid tillverkningen ska vara svenskt. I bedömningen bör man väga in att produkten traditionellt har justerats med svenskt vatten och konsumenternas förväntningar på att produkten och vattnet ska ha svenskt ursprung.

Att det inte ställs upp några mätbara kvalitetsparametrar på de råvaror som tillförs produkten, utöver dess härkomst, kan inte heller vara ensamt avgörande för om det är motiverat att ställa upp sådana krav. Det ifrågasätts

inte av någon part att utsädesråvaran ska komma från Sverige, trots att det inte uppställs några särskilda kvalitetsparametrar på denna.

Att spädning ska ske i Sverige motiveras av att det krävs för att produkten ska ha den kvalitet och de egenskaper som är förknippade med beteckningen. Justeringen av alkoholhalten utgör det sista steget i tillverkningen av vodka. Dryckens karaktär och därmed kvalitet bestäms i avgörande utsträckning vid blandningen, vilket är ett moment i tillverkningen som kräver yrkesskicklighet. Om inte dessa moment utförs på ett korrekt sätt leder det till en produkt som inte överensstämmer med de kvaliteter som är förknippade med Svensk Vodka.

Efterlevnaden och eventuellt missbruk av de geografiska beteckningarna kontrolleras av kontrollmyndigheterna på livsmedelsområdet. Vodkans äkthet kan bättre garanteras om den blandas inom produktionsområdet, eftersom det är där som expertisen och yrkeskunnandet om Svensk Vodka finns. Bristande kvalitet eller äkthet hos den vodka som blandats utanför produktionsområdet skulle kunna skada anseendet för samtlig vodka som saluförs som Svensk Vodka.

Det är nödvändigt att ställa upp krav på att hela tillverkningsprocessen ska ske i Sverige, liksom att vattnet ska vara svenskt, för att säkerställa att produkten har den kvalitet som är förknippad med Svensk Vodka. Det finns inte heller något mindre ingripande sätt att tillgodose målet att skydda produktens kvalitet och äkthet och därmed beteckningens goda anseende. Kraven är därför nödvändiga, lämpliga och proportionerliga.

Eftersom kraven på att spädning ska ske med svenskt vatten i Sverige är förenliga med spritförordningen och dess syfte kan artikel 37 i stadgan eller artikel 11 i EUF-fördraget inte tolkas på så sätt att de skulle medföra att

kraven är otillåtna, även om de begränsar möjligheten att transportera Svensk Vodka i koncentrerad form.

Förvaltningsrättens bedömning

Förvaltningsrätten konstaterar att krav på att använda vatten av svenskt ursprung för spädning i Sverige stänger vissa producenter ute från marknaden, och att sådana krav därmed utgör handelshindrande åtgärder som är ÅMV. För att kraven då ska vara tillåtna krävs att de är lämpliga, nödvändiga och proportionerliga i förhållande till syftet, dvs. att skydda beteckningens kvalitet, rykte eller andra egenskaper. Det är, som framgått ovan, Livsmedelsverket som har bevisbördan för detta.

Förvaltningsrätten kan inledningsvis konstatera att det saknas skäl för ingripande mot beslutet med anledning av vad bolaget framfört om nya krav i detta skede av processen.

Förvaltningsrätten instämmer i bolagets bedömning att det inte går att tala om en specifik svensk vattenkvalitet, mot bakgrund av att vattnets egenskaper, smak och innehåll skiljer sig åt beroende på varifrån i landet vattnet kommer och från vilken typ av vattendrag vattnet kommer. För det fall det var vattenkvaliteten som var avgörande skulle också det syftet kunna uppnås genom mindre ingripande åtgärder, så som t.ex. krav kopplade till vattenkvaliteten. Livsmedelsverket har därmed inte visat att kravet på svenskt ursprung kan motiveras av denna anledning.

Vidare instämmer förvaltningsrätten i bolagets bedömning att spädningen inte i tillräcklig utsträckning styr slutproduktens kvalitet på sådant sätt som Livsmedelsverket gjort gällande, att det skulle krävas särskild expertis och yrkesskicklighet för detta steg, då det handlar om att späda alkoholen med vatten.

Livsmedelsverket har dock också gjort gällande att berättigade konsumentförväntningar motiverar krav på att vattnet ska ha svenskt ursprung och att spädningen ska ske i Sverige, samt att vattnets ursprung är en viktig del i det geografiska ursprunget som karaktäriserar Svensk Vodka.

Vatten utgör i många fall mer än hälften av slutprodukten vid framställning av vodka. Förvaltningsrätten anser därför att konsumenterna kan ha berättigade förväntningar på att även vattnet är av svenskt ursprung, på samma sätt som de råvaror som används för tillverkningen av etylalkoholen. Förvaltningsrätten instämmer i Livsmedelsverkets bedömning att konsumentskyddet inte kan tolkas så snävt som bolaget gjort gällande. Att det utöver ursprungskravet inte ställs upp några andra krav på vattnets kvalitet medför inte någon annan bedömning, då det är just ursprunget som bidrar till det goda renommé som Svensk Vodka har. Detta i kombination med de förväntningar som finns hos konsumenterna, medför enligt förvaltningsrätten att kravet på svenskt ursprung på vattnet står i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen, och att kravet därför får ställas i kravspecifikationen.

Livsmedelsverket är den myndighet som ansvarar för efterlevnaden av kraven i Sverige. Förvaltningsrätten anser i och för sig att kravet på spädning i Sverige är lämpligt för att uppnå syftet i denna del, nämligen att säkra marknaden mot förfalskningar eller kopior. Det finns dock produktcertifieringsorgan som kan genomföra den kontrollen, vilket också används avseende andra geografiska ursprungsbeteckningar (t.ex. Scotch Whisky). Kravet är därför i sig självt inte nödvändigt eller proportionerligt för att skydda beteckningen mot otillbörligt utnyttjande och kan inte motiveras av denna orsak. Förvaltningsrätten anser däremot att läget blir ett annat när krav på användandet av svenskt vatten ställs upp. Ovanstående resonemang bygger nämligen på att det som inskränker olika aktörers

tillträde till marknaden, och till beteckningen Svensk Vodka, är möjligheten att transportera outspädd vodka, dvs. lägre volymer. Då det saknas krav på att tappning ska ske i Sverige behöver slutprodukten inte transporteras på flaska. Förvaltningsrätten bedömer att det därigenom inte kan medföra en inskränkning att genomföra själva spädningen i Sverige, och transportera den färdigspädda vodkan, jämfört med att transportera etylalkoholen och det svenska vattnet separat. Kravet får därför vid en sammantagen bedömning anses stå i överensstämmelse med proportionalitetsprincipen.

Sammanfattning

Förvaltningsrätten bedömer sammantaget att Livsmedelsverket inte har visat att kravet på alkoholhalt om minst 40 volymprocent kan berättigas, varför kravet inte får uppställas i kravspecifikationen, men att kraven på spädning med svenskt vatten i Sverige är ändamålsenligt, nödvändigt och proportionerligt för att skydda det anseende som Svensk Vodka åtnjuter. De senare kraven är därför förenliga med reglerna om ÅMV och kan uppställas i kravspecifikationen. Bolagets överklagande ska därför bifallas endast i den del det gäller alkoholhalt.

Förhandsavgörande från EU-domstolen

Bolaget har yrkat att förvaltningsrätten ska inhämta ett förhandsavgörande från EU-domstolen, och därvid velat ha svar på ett antal frågor gällande om de uppställda kraven utgör ÅMV, och om de i så fall är förenliga med proportionalitetsprincipen, samt vem som bär bevisbördan. Bolaget vill också ha svar på om kraven på att vodkan ska spädas med svenskt vatten i Sverige är förenliga med artikel 37 i stadgan, samt om ett omnämnande av vissa producenters priser och utmärkelser går utöver vad som ska ingå i kravspecifikationen och, i så fall, om det strider mot likabehandlings- och ickediskrimineringsprincipen att endast nämna vissa producenters priser.

Möjligheten att begära ett förhandsavgörande förutsätter att en EU-rättslig tolkningsfråga uppkommer, som är av relevans för målets avgörande, och att ett klarläggande från EU-domstolen är nödvändigt för att kunna döma i målet. Mot bakgrund av vad förvaltningsrätten kommit fram till ovan saknas det enligt förvaltningsrätten skäl att inhämta ett förhandsavgörande från EU-domstolen. Yrkandet härom ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (FR-03)

Anna Maria Åslund-Nilsson
lagman

Nämndemännen Robert Berggren, Matts Eriksson och Kerstin Nilseng har också deltagit i avgörandet.

Målet har beretts av förvaltningsrättsfiskalen Alexandra Braf.

**LIVSMEDELS
VERKET**

NATIONAL FOOD
AGENCY

Område Livsmedelskontroll
Avdelning Support

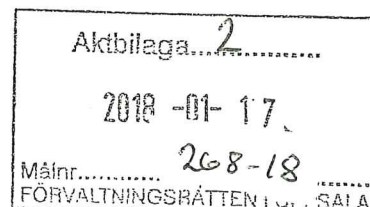
BESLUT

1 (8)

2017-12-19

Dnr 85/2013
Saknr 39

Sprit & vinleverantörsföreningen
Box 55680
102 15 Stockholm

Beslut

Livsmedelsverket beslutar att överlämna en ändrad kravspecifikation, se bilaga 1, till kommissionen i enlighet med kommissionens begäran Ref Ares(2017)3015211- 15/06/2017 rörande den befintliga skyddade geografiska beteckningen i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008, bilaga III p. 15, *Svensk Vodka/Swedish Vodka*.

Beslutet gäller omedelbart även om det överklagas.

Bakgrund

Skydd av Svensk Vodka/Swedish Vodka i EU

Beteckningen *Svensk Vodka/Swedish Vodka* skyddas i Sveriges anslutningsakt till EG från 1994.

Livsmedelsverket skickade in det tekniska underlaget för den geografiska beteckningen *Svensk Vodka/Swedish Vodka* till kommissionen den 29 december 2014, se beslut den 19 december 2014.

Underlaget grundade sig bland annat på en kravspecifikation som tagits fram av Sprit & Vinleverantörsföreningen, SVL, samt inkomna remissvar.

Kommissionen har granskat underlaget och begärt preciseringar eller ändringar vid två tillfällen den 19 januari 2016 samt den 15 juni 2017. Om inte bristerna i det tekniska underlaget åtgärdas inom utpekad tidsram riskerar den geografiska beteckningen att strykas ur bilaga III till förordning (EG) nr 110/2008.

SVL inkom med ett korrigerat förslag till kravspecifikation den 9 mars 2016 samt den 20 september 2017.

De grundläggande skillnaderna mellan SVL:s förslag till kravspecifikation för *Svensk Vodka/Swedish Vodka* jämfört med de generella EU-reglerna för vodka är att *Svensk Vodka/Swedish Vodka* endast får tillverkas i Sverige av etylalkohol av de svenskodlade råvarorna vete, råg, korn, havre eller potatis. Blandning med vatten ska ske i Sverige. Återförs smak av råvaran ska även detta moment utföras i Sverige. EU-reglerna tillåter att vodka

Postadress
Postal address
Box 622
SE-751 26 UPPSALA
SWEDEN

Besöksadress
Office address
Hannesplanaden 5
UPPSALA

Telefon
Telephone
Nat 018-17 55 00
Int +46 18 17 55 00

Telefax
Nat 018-10 58 48
Int +46 18 10 58 48

E-post
livsmedelsverket@slv.se

Webbplats
www.livsmedelsverket.se

Bankgiro
5202-3926

Område Livsmedelskontroll
Avdelning Support

framställs av jordbruksalkohol framställd även av andra jordbruksråvaror. EU-reglerna innehåller inga krav på att råvarorna ska komma från det geografiska området eller att produkten ska tillverkas inom ett visst geografisk område. Enligt EU:s regler ska vodka ha en lägsta alkoholhalt på 37,5 % vol. *Svensk Vodka/Swedish Vodka* ska ha en alkoholhalt på mellan 40 % vol och 60 % vol. enligt SVL:s förslag till kravspecifikation. *Svensk Vodka/Swedish Vodka* ska vara osötad men sackaros får tillsättas med högst 2 gram per liter för att runda av smaken. Vidare beskrivs hur framställningsprocessen påverkar produktens särdrag samt bifogas information som styrker beteckningens anseende.

I den kravspecifikation som har remitterats i november 2017 har detaljer rörande tappning och smaksatt vodka strukits från specifikationen. Vidare infördes en hänvisning till sambandet mellan blandning med svenskt vatten i det geografiska området och anseendet för Svensk Vodka.

Flera aktörer har inkommit med synpunkter under remissförfarandena. Särskilt Lantmännen Reppe AB har under tidigare remissförfaranden kommit in med synpunkter skriftligt och muntligt.

I remissvar från den 23 november 2017 har Lantmännen Reppe AB i huvudsak invänt bl.a. Att alkoholhalten på 40 % vol. borde vara 37,5 % vol. De menar vidare att kravet på blandning av alkohol med vatten i Sverige, samt att vattnet måste vara svenskt bör tas bort, eftersom dessa krav strider mot EU-rätten. Vidare att tillägg som avser konsumentförväntningar bör tas bort då det inte är ett relevant kriterium för att avgöra om ett krav är förenligt med EU-rätten. Lantmännen Reppe AB har även berört konkurrenssituationen för Svensk Vodka samt invänt mot Livsmedelsverkets konsekvensutredning. De har även invänt att specifikationen strider mot livsmedelsstrategin avseende ökad export och ökad hållbarhet. Lantmännen Reppe AB har bifogat en egen version av produktspecifikation som mer betonar betydelsen av destilleringen i Sverige för produkten samt en sammanställning över alkoholhalter i volymprocent på svensktillverkad vodka som säljs i Sverige.

Rörande Livsmedelsverkets remiss den 2 november 2017 har SVL inkommit med en begäran om tillägg till kravspecifikationen daterad den 21 november 2017, med krav på att tappning ska ske i Sverige.

Livsmedelsverket höll ett möte med branschen den 12 december 2017 där företrädare för branschen, bl.a. Lantmännen Reppe AB, Runa Vodka och SVL, gavs tillfälle att lämna synpunkter muntligt.

*Skäl för beslutet**Tillämpliga regler*

Enligt artikel 6.1 i förordning (EG) nr 110/2008 får medlemsstaterna i fråga om produktion, beskrivning, presentation och märkning vid tillämpningen av en kvalitetspolicy för spritdrycker som framställs i det egna landet, och särskilt för geografiska beteckningar som är registrerade i bilaga III eller för fastställandet av nya geografiska beteckningar, fastställa regler som är strängare än reglerna i bilaga II, under förutsättning att sådana regler är förenliga med gemenskapslagstiftningen.

Av artikel 15.1 i förordning (EG) nr 110/2008 framgår följande. I förordningen avses med en geografisk beteckning en beteckning som anger att en spritdryck har sitt ursprung i ett land eller i en region eller en plats i ett land där spritdryckens kvalitet, rykte eller andra egenskaper i allt väsentligt kan tillskrivas dess geografiska ursprung.

Av artikel 15.2 framgår att de geografiska beteckningar som avses i punkt 1 är registrerade i bilaga III.

Beteckningen *Svensk Vodka/Swedish Vodka Svensk* återfinns i bilaga III p. 15.

Enligt artikel 2.4 i förordning (EG) nr 110/2008 anges tekniska definitioner och krav enligt förordningen i bilaga I. Enligt p. 13 i bilaga I definieras tillverkningsort som den plats eller region där den fas i framställningen av den färdiga produkten ägde rum som gav spritdrycken dess karaktär och väsentliga, slutliga egenskaper.

Enligt artikel 16 ska de geografiska beteckningar som är registrerade i bilaga III ska vara skyddade mot

a) varje form av direkt eller indirekt användning i kommersiellt syfte när det gäller produkter som inte omfattas av registreringen, i den mån en sådan produkt är jämförbar med en spritdryck som är registrerad under den geografiska beteckningen i fråga, och i den mån en sådan användning drar fördel av den registrerade geografiska beteckningens rykte,

b) varje form av obehörigt bruk, imitation eller anspelning, även om produktens rätta ursprung anges eller om den geografiska beteckningen används i översättning eller åtföljs av ett uttryck som "liknande", "typ", "stil", "framställd i", "smak" eller liknande ord,

Område Livsmedelskontroll
Avdelning Support

c) varje form av annan falsk eller vilseledande beteckning i fråga om härkomst, ursprung, art eller väsentliga egenskaper som anges i beskrivningen, presentationen eller märkningen av produkten och som kan ge en falsk bild av dess ursprung,

d) varje annan form av agerande som kan vilseleda konsumenten om produktens verkliga ursprung.

Ansökan, överlämnande av kravspecifikation m.m.

Enligt artikel 20.1 i förordningen ska medlemsstaterna i enlighet med artikel 17.1 senast den 20 februari 2015 lämna in en kravspecifikation för varje geografisk beteckning som är registrerad i bilaga III den 20 februari 2008.

Av artikel 20.2 framgår att medlemsstaterna ska se till att denna kravspecifikation finns tillgänglig för allmänheten.

Av artikel 20.3 framgår bl.a. att kommissionen ska stryka den geografiska beteckningen från bilaga III om ingen kravspecifikation har lämnats till kommissionen den 20 februari 2015.

Av artikel 17.1 i förordning (EG) nr 110/2008 ska ansökan om registrering av en geografisk beteckning vara vederbörligen motiverad och innehålla en kravspecifikation för spritdrycken i fråga.

Av artikel 17.4 framgår vilka huvudkrav som kravspecifikationen åtminstone ska innehålla.

Enligt artikel 22 i förordning (EG) nr 110/2008 ska, när det gäller geografiska beteckningar inom gemenskapen, kontroll av att huvudkraven i kravspecifikationerna följs göras innan produkten släpps ut på marknaden.

Av artikel 10 i förordning (EU) nr 716/2013 av den 25 juli 2013 om tillämpningsbestämmelser för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för, spritdrycker framgår följande. Om det i den tekniska dokumentationen anges att spritdrycken måste förpackas i det avgränsade geografiska området eller i ett område i dess omedelbara närhet ska motivering för detta krav ges för den berörda produkten.

Av artikel 9 i förordning (EU) nr 716/2013 framgår att om det av den tekniska dokumentationen för en fastställd geografisk beteckning som lämnats i enlighet med artikel 20.1 i förordning (EG) nr 110/2008 inte framgår att kraven i artikel 15.1 i den förordningen är uppfyllda ska kommissionen fastställa en tidsfrist för dess ändring eller återkallelse eller

Område Livsmedelskontroll
Avdelning Support

för inlämnande av synpunkter från medlemsstaten. Om sådana brister inte åtgärdas av medlemsstaten inom den tidsperiod som avses i första stycket ska det tekniska underlaget anses inte ha lämnats in och artikel 20.3 i förordning (EG) nr 110/2008 ska tillämpas.

Av 2 a § förordningen (2009:1425) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel framgår att Livsmedelsverket ska utföra de uppgifter som en medlemsstat har när det gäller kravspecifikationer för spritdrycker enligt artikel 20 i förordning (EG) nr 110/2008.

Enligt 21 § lagen (2009:1424) om kontroll av skyddade beteckningar på jordbruksprodukter och livsmedel får en myndighet bestämma att dess beslut ska gälla omedelbart även om det överklagas.

Livsmedelsverkets bedömning

Livsmedelsverket beslutar i detta ärende om att överlämna en korrigerad kravspecifikation för *Svensk Vodka/Swedish Vodka* till kommissionen.

Beträffande frågan om krav på tappning inom det geografiska området så gör Livsmedelsverket bedömningen att ett krav på tappning i det avgränsade geografiska området kan strida mot EU-rättens bestämmelser om fri rörlighet för varor, artikel 34-36 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt, EUF-fördraget. Ett sådant krav ska därför motiveras. Livsmedelsverket bedömer numera att de skäl som har framkommit för att kräva tappning i det geografiska området inte kan anses vara tillräckliga för att kravet ska bedömas som nödvändigt, proportionellt och lämpligt för att skydda beteckningens anseende. Kravet på att tappning ska göras i Sverige av *Svensk Vodka* bedöms inte vara förenligt med EU:s lagstiftning. Detta krav har därför, redan tidigare, tagits bort från den korrigerade kravspecifikationen.

Vid handläggningen av ärendet har vidare framkommit att en större aktör i branschen anser att det inte bör uppställas krav på att produkten ska innehålla svenskt vatten samt att det inte bör krävas att blandningen med vatten ska göras i Sverige. Resterande del av branschen har i stället uttryckt att det är viktigt att *Svensk Vodka* innehåller svenskt vatten och att blandningen görs i Sverige. Enligt artikel 15.1 i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 110/2008 av den 15 januari 2008 om definition, beskrivning, presentation och märkning av, samt skydd av geografiska beteckningar för spritdrycker m.m. avses med en geografisk beteckning en beteckning som anger att spritdrycken har sitt ursprung i exempelvis ett land där spritdryckens kvalitet rykte eller andra egenskaper i allt väsentligt kan tillskrivas dess geografiska ursprung. Livsmedelsverket bedömer att svenskt ursprung på vattnet är en viktig del i det geografiska ursprunget som karaktäriserar *Svensk Vodka*. Vattnet utgör i slutprodukten dryga 50

procent av varan och har därför en avgörande betydelse för produktens kvalitet. Sverige har visserligen strängare krav på aktinomyceter i dricksvattnet och användandet av klorrening är litet. Kravet på att vodkan ska tillföras svenskt vatten i Sverige motiveras dock främst av konsumenternas förväntningar på att det vatten som används vid tillverkningen av Svensk Vodka ska vara svenskt. Sverige är känt för sin i internationell jämförelse rena miljö och sina rika vattentillgångar i mark och sjöar samt den höga rena kvaliteten på vattnet. Att det inte uppställs några mätbara kvalitetsparametrar på de råvaror som tillförs produkten, utöver dess härkomst, kan enligt Livsmedelsverkets bedömning inte heller vara ensamt avgörande för om det är motiverat att ställa upp sådana krav. Vodka är en dryck med starka traditioner i Sverige. Livsmedelsverket bedömer att anseendet på Svensk Vodka är förknippat med blandningen med vatten i Sverige, bl.a. mot bakgrund av vad merparten av branschen anför samt då producenterna hänvisar till svenskt vatten i sin marknadsföring. Verket menar därför att man i bedömningen bör väga in konsumenternas förväntningar på att produkten och vattnet ska ha svenskt ursprung. Vid en sammantagen bedömning menar Livsmedelsverket att allt vatten i Svensk Vodka ska ha svenskt ursprung.

Utöver kvaliteten på vattnet som används menar Livsmedelsverket att blandningen med vatten utgör det sista stegen i tillverkningen av vodka. Dryckens karaktär och därmed kvalitet bestäms i avgörande utsträckning vid blandningen, vilket är ett moment i tillverkningen som kräver yrkesskicklighet. Verket bedömer sammanfattningsvis att hela tillverkningsprocessen, inklusive blandningen med vatten ska göras i Sverige. Verket menar att det är nödvändigt att ställa upp krav på att hela tillverkningsprocessen – inklusive blandning med vatten – ska ske i Sverige, liksom att vattnet ska vara svenskt, för att säkerställa att produkten har den kvalitet som är förknippad med Svensk Vodka. Det finns inte heller något mindre ingripande sätt att tillgodose målet att skydda produktens kvalitet och äkthet och därmed beteckningens goda anseende.

När det gäller övriga invändningar som har inkommit från Lantmännen Reppe AB med flera så innebär dessa invändningar huvudsakligen förändringar i kravspecifikationen i linje med generella EU-regler för vodka. En ändring av kravspecifikationen i linje med dessa invändningar skulle, enligt Livsmedelsverkets bedömning, försvaga sambandet mellan *Svensk Vodka/Swedish Vodka* och det geografiska ursprunget. Livsmedelsverket har, bl.a. med hänsyn härtill, vid en samlad bedömning funnit att dessa invändningar inte bör väga lika tungt som det gemensamma förslaget från branschorganisationen SVL.

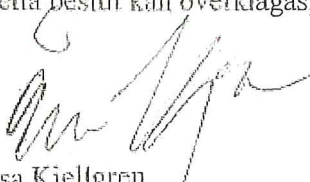
SVL har efter de senaste invändningarna från kommissionen tagit bort smaksatt vodka från specifikationen eftersom kommissionen anser att denna produkt inte omfattas av den geografiska beteckningen för Svensk Vodka.

Område Livsmedelskontroll
Avdelning Support

Livsmedelsverket finner sammanfattningsvis att det korrigerade förslaget överensstämmer med verkets bedömning av vad som utgör den skyddade geografiska beteckningen *Svensk Vodka/Swedish Vodka* och att beskrivningen i övrigt är korrekt och förenlig med gällande lagstiftning.

Beslut i detta ärende har fattats av avdelningschef Jan Sjögren. I den slutliga handläggningen har deltagit, jurist Malin Malmström och ämneskoordinator Ann Mohlén Årling, föredragande.

Detta beslut kan överklagas, se bilaga 3.

Åsa Kjellgren
Tf avdelningschef

Ann Mohlén Årling
Ämneskoordinator

Bilaga

1. Kravspecifikation för *Svensk Vodka/Swedish Vodka* med bilagor
2. Kommissionens ärende
3. Hur beslutet kan överklagas
4. Delgivningserkännande

För kännedom

info@svl.se;
anna.degeer@svl.se
daan.straat@svenskvodka.eu;
info@theabsolutcompany.com;
info@darom.se;
info@wannborga.nu;
info@trakumlarom.se;
olof.langbeck@malmasb.se;
jonas.kandefelt@nilsoscar.se;
branneri@buusta.se;
info@backafallsbyn.se;
info@saturnus.se;
info@no1.se;
info@facile.se;
info@gnestabranneri.se;
konsumentkontakt@kopparbergs.se;
info@purityvodka.com;
anders.ekdahl@sinf.se;

Område Livsmedelskontroll
Avdelning Support

info@mackmyra.se;
lauri@gutevin.se;
info@norrteljebrenneri.se;
langvik@krydderi.se;
info@pernod-ricard-sweden.com;
b.karlsson@firstimpact.com;
johan.lindblad@systembolaget.se;
magdalena.gerger@systembolaget.se;
annelie.mahlm@absolut.com;
info@grythyttanwhisky.com;
info@gammelstilla.se;
info@boxwhisky.se;
info@lantmannen.com;
jonas.lofgren@lindahl.se;
repppe@repppe.se;
annie.kabala@lindahl.se
carl-johan.elg@altiacorporation.com
carl.von.schantz@lantmannen.com
info@runavodka.comstefan.martensson@altiacorporation.com
hm@hven.com
patrik@bergslagensdestilleri.se
thomas@boxwhisky.se
andreas.alenklev@kanonvodka.se
johan.rosenkvist@akessonvin.com
magnus@mackmyra.se
hakan@nordicwhisky.se
info@norrteljebrenneri.se
t.kuuttanen@purityvodka.com
edward.liepe@saturnus.se
pas@svenskvodka.com
Rolf.Cassergren@pernod-ricard.com
katarina.nielsen@umidagroup.com
Per.Erlandsson@lantmannen.com;
alarik.sandrup@lantmannen.com;

VODKA KORRIGERING

TEKNISKT UNDERLAG

Datum för mottagande ...

Antal sidor: 6

Ansökan har upprättats på följande språk: Svenska

Ärendenummer ...

Den beteckning som är registrerad

Svensk Vodka/Swedish Vodka

Kategori av spritdryck

Vodka

Beskrivning av spritdrycken

-Fysikaliska, kemiska och/eller organoleptiska egenskaper

Svensk Vodka, hänförlig till spritkategorin vodka är en klar och färglös dryck med en alkoholhalt på mellan 40 och 60 volymprocent och som har en torrs substans på maximalt 1,0 gram per hektoliter och en metanolhalt om högst 5 gram per hektoliter alkohol (100 volymprocent). Den har en svag men förnimbar karaktär av säd eller potatis, som skiljer den från helt neutral sprit.

Svensk Vodka är normalt osötad men sackaros får tillsättas med högst två gram per liter i syfte att runda av smaken. Drycken har historiskt främst konsumerats utspädd i anslutning till måltider, ofta vid sidan av annan måltidsdryck, men konsumeras numera också som ingrediens i drinkar. Genom sin lätta och mjuka karaktär lämpar sig Svensk Vodka väl för blandning med juicer och andra fruktdrycker.

En vodkas karaktär bestäms i avgörande utsträckning av råvarorna för destillering, av vattnet som används vid blandningen samt av blandarens exakta receptur och yrkesskicklighet. Den svenska jordbruksmarken har en lång historia och präglades långt in på 1800-talet av självhushållning. Det svenska klimatet, med korta, ljusa och relativt svala somrar och förhållandevis långa, kalla och mörka vintrar, ger de speciella odlingsförhållandena, vilket påverkar vilken typ av grödor och sädesslag som odlas och kvaliteten hos råvarorna jämte hanteringen av dessa, vilket i sin tur skapar en unik kvalitet hos spritråvaran för Svensk Vodka.

-Särskilda egenskaper (jämfört med andra spritdrycker i samma kategori)

Alkoholhalten, destilleringskvaliteten, spritråvaror och det tillsatta vattnet ger Svensk Vodka en, i jämförelse med andra vodkor från traditionella vodaländer, en smak utan brännande eftersmak. Den ger i stället en len och mjuk textur, det vill säga munkänsla.

Klarheten, det vill säga, total frånvaro av grumlighet, i Svensk Vodka är ett resultat av den höga destilleringskvaliteten och det rena, klara vattnet.

Vatten utgör en stor andel, cirka 40-60 procent, av Svensk Vodka. Eftersom etylalkoholen är destillerad till 96 volymprocent, varigenom spritråvarans karaktär i stor utsträckning är försvagad, har det tillsatta vattnet stor betydelse för Svensk Vodkas kvalitet och karaktär. Sverige är känt för sin i internationell jämförelse rena miljö och sina rika vattentillgångar i mark och sjöar och för den höga, rena kvaliteten på vattnet. I de fall grundvatten används i Svensk Vodka medför Sveriges klimat och geologi, framför allt de många rullstensåsarna som inlandsisen skapade, god tillgång på naturligt rent, välsmakande och lätt uttagbart grundvatten. *Det är dock inte ett krav att vattnet ska komma från en rullstensås.* Grundvattnet har en låg halt av organiska ämnen, är av god mikrobiologisk kvalitet och har en jämn, låg temperatur och behöver endast en enklare beredning i vattenverk. I enlighet med svenska dricksvattenföreskrifter är användandet av klorrening litet. Sverige har även striktare regler för aktinomyceter i dricksvattnet. *Svensk Vodkas rykte är förknippat med en förväntan på att blandning med svenskt vatten traditionellt sker i Sverige. Det är vid detta moment Svensk Vodka får sin slutliga karaktär.*

Geografiskt område

Sveriges territorium

Framställningsmetod för spritdrycken

Utöver de generella reglerna för vodka i förordning (EG) nr 110/2008 gäller för Svensk Vodka följande tilläggskrav.

All etylalkohol som används för tillverkning av Svensk Vodka måste vara framställd i Sverige av vete, råg, korn, havre eller potatis odlad i Sverige.

Utvecklingen på 1800-talet av en process för kontinuerlig destillering kom att bli avgörande för Svensk Vodkas kvalitet och renhet och är den teknik som främst används. I äldre tider skedde destillering med enkelpannor (pot still), vilket förekommer även idag i modifierad form med kolonner för att nå 96 volymprocent och då främst i småskalig tillverkning. Med införandet av kontinuerlig destillation skapades tekniska förutsättningar för att tillverka ren sprit av hög kvalitet och där man med val av processparametrar även kan bevara den unika karaktär som finns i råvaran. I det första steget vid destillationen avskiljs den under fermenteringen bildade etanolen från mäsken i en avdrivarkolonn och därefter koncentreras etanolen i ett andra steg i en råspritskolonn. Den erhållna råspriten med en etanolhalt på 80-90 volymprocent som även innehåller lättflyktiga ämnen, finkeloljor och tyngre fraktioner destilleras sedan kontinuerligt i flera separata kolonnsteg där varje kolonn består av ett stort

antal bottnar vilket innebär att man på ett kontrollerat sätt kan separera och avskilja dessa oönskade föroreningar. Vid kontinuerlig destillation konfigureras processen vanligen med en extraktionskolonn, ett rektifieringssteg och en metanolkolonn för att uppnå en slutlig etanolstyrka på 96 volymprocent och en hög kvalitet på produkten. Genom utvecklade och optimerade processer kan även de aromämnen som är typiska för råvaran till viss del bevaras och ge spriten en önskad och specifik karaktär.

Tillverkningsprocessen utmärks av att en del smak från råvaran kan återföras efter destillering för att ge vodkan karaktär av råvaran. Rektifiering och blandning med vatten måste ske i Sverige. Vattnet som används ska ha svenskt ursprung.

Det svenska ursprunget för spritråvara och vatten är grundläggande för Svensk Vodkas internationellt erkänt höga kvalitet och goda renommé. Svensk Vodka har traditionellt tillverkats i Sverige vilket påverkar konsumenternas förväntningar på att spritråvarorna och vattnet ska ha svenskt ursprung.

Samband med den geografiska miljön eller ursprung

-Uppgifter om det geografiska området eller ursprunget som är relevanta för sambandet

En vodkas karaktär bestäms i avgörande utsträckning av råvarorna för destillering, av vattnet som används vid blandningen samt av blandarens exakta receptur och yrkesskicklighet.

Svensk Vodka har under lång tid saluförts såväl i Sverige som på den internationella marknaden som en alltigenom helsvensk produkt, d.v.s. etylalkoholen och vattnet har svenskt ursprung och alla tillverkningsmoment har skett i Sverige. Detta förhållande har givit Svensk Vodka en kvalitetsstämpel som varit avgörande för den uppskattning och goda rykte som Svensk Vodka åtnjuter bland såväl konsumenter som branschaktörer och därmed för dess internationella framgångar. Utan tvekan utgår konsumenter från, och har en förväntan på, att Svensk Vodka innehåller svenskt vatten. Det är av avgörande betydelse för bibehållandet och stärkandet av Svensk Vodkas goda rykte på den internationella och för att säkerställa en hög kvalitet att endast svenskt vatten får ingå i produkten och att blandningen med vatten måste ske i Sverige. Eftersom svenskt ursprung för vodka har blivit en kvalitetsindikator på många marknader finns en icke obetydlig risk för att helt eller delvis lokalt producerad vodka på andra marknader försöker utnyttja det renommé som ett svenskt ursprung har. Vodka som är baserad på sämre råvaror, vatten och processer får vanligen en brännande eftersmak. Genom att förbehålla den skyddade beteckningen Svensk Vodka för sådan vodka där varje steg i tillverkningsprocessen utförts i Sverige och enligt traditionella svenska krav tillmötesgår konsumenters grundade förväntningar på dryckens kvalitet och ursprung. Därmed minskas risken för att konsumenter vilseleds.

Absolut Vodka var den första svenska vodkan som på allvar lanserades internationellt, med början i USA 1979. Absolut Vodka kom på grund av sin höga, rena kvalitet att skapa premiumsegmentet för vodka, och premiumsegmentet har kommit att ta en allt större andel av hela vodkasegmentet. Marknadsföringen för Absolut Vodka kom genom sin unika utformning att uppmärksammas stort och har genom åren vunnit en lång rad internationella

priser och utmärkelser, se Bilagorna 1 och 2. Genom marknadsföringen av Absolut Vodka har Svensk Vodka marknadsförts och också kommit att uppfattas som en alltigenom svensk produkt, det vill säga den är uteslutande baserad på svenskodlat vete och svenskt vatten och alltigenom tillverkad och tappad i Sverige. I kölvattnet på Absolut Vodkas framgångar och genom upphävandet av det statliga producentmonopolet 1994 har det introducerats ett flertal nya vodka-sorter i Sverige. Bland dem som lanserats internationellt kan nämnas Kanon Vodka, Karlsson Vodka och Purity Vodka. Sistnämnda varumärke har erövrat mer än 100 guldmedaljer i kategorierna super-och ultra-premium vodka för kvalitet och smak vid de större internationella sprittävlingarna i Amerika, Asien och Europa (Se bilaga 3).

Kunskapen om destillering nådde Sverige omkring 1500-talet. Den kom då att tillämpas på de råvaror som fanns tillgängliga i Sverige, det vill säga de arter av spannmål som växer i det nordiska klimatet. Produkten kom oftast att kallas "brännvin". När potatisväxten nådde Sverige kom snart också potatis att användas för tillverkning av brännvin. Under krig och ofärdstider har även andra råvaror använts, som dock alltid uppfattats som nödlösningar och av lägre kvalitet.

Under 1900-talet vann den internationellt mer kända beteckningen "vodka" insteg, under inflytande av såväl export som import. Med tiden har "vodka" kommit att bli en mer precis beteckning inom det bredare begreppet brännvin.

Brännvinets roll i äldre tider var såväl att utgöra en form av konservering av växtsäsongens råvaror som att ge energi för hårt arbete och att underlätta matsmältning av företrädesvis fet och lagrad mat. Med tiden har konsumtionen övergått till att bli ett komplement till annan måltidsdryck, eller att utgöra en ingrediens vid blandning av drinkar som förtärs före måltider eller utan anknytning till måltider. Såväl ren vodka som kryddat brännvin utgör en viktig komponent i traditionella måltider och högtider i Sverige och förtärs ofta just med traditionell mat.

Under större delen av 1900-talet, åren 1917-1994, var produktionen av spritdrycker förbehållet ett statligt monopol i Sverige. Monopolrättigheterna innehades av ett av svenska staten helägt bolag, som övertog och fortsatte tillverkningen av befintliga svenska spritvarumärken och även kom att utveckla och lansera nya produkter. Monopoltiden har satt sin djupa prägel på den svenska sprittillverkningen, med avseende på såväl spritråvara, som regelmässigt varit svenskodlad spannmål eller potatis, som tillverkningsprocessen, där *uteslutande svenskt vatten använts* och samtliga moment från destillering till tappning av färdig vara har skett i Sverige. Regleringen av tillverkningen skedde under denna period främst genom statens styrning av monopolet liksom genom statens avtal med Sveriges lantbrukare, i första hand genom 1934 års jordbruksavtal men också genom andra föreskrifter fram till och med Livsmedelsverkets kungörelse (SLV FS 1993:39) med föreskrifter och allmänna råd om spritdrycker.

I Sveriges EES-avtal, som föregick EU-medlemskapet, förbehöll sig Sverige vissa rättigheter att begränsa vad som fick säljas under beteckningen "vodka". Den skyddade beteckningen

Svensk Vodka infördes vid Sveriges anslutning till EU bland annat för att skilja den striktare svenska synen på vodka från den vidare definition som gällde inom unionen.

-Särskilda egenskaper som kan hänföras till det geografiska området.

Den långa traditionen med endast svenskodlad spritråvara och där samtliga tillverkningsmoment uteslutande skett i Sverige är utmärkande för Svensk Vodka och utgör grunden för Svensk Vodkas svenska och internationella renommé.

Sverige tillhör det så kallade vodbältet tillsammans med ett antal länder i norra Europa - främst Norge, Finland, Ryssland, Baltikum, Polen och Vitryssland - där vodka traditionellt dominerat alkoholkonsumtionen. Gemensamt för dessa "gamla världen"-vodor är att destillationen primärt har syftat till ta bort orenheter och inte till att ta bort karaktären av råvaran. Lokala variationer i fråga om spritråvaror, destilleringsmetoder, smaktillsatser och recept liksom vattnets egenskaper har medfört distinkta skillnader i vodkan mellan de olika länderna. I Norge är den vanligaste råvaran potatis. Polsk vodka har huvudsakligen kommit att baseras på råg och potatis. Rysk vodka är främst baserad på råg jämte vete. Svensk vodka är mestadels baserad på vete, men även korn, råg och potatis förekommer. Vad gäller vodor producerade i Västeuropa och Nya världen är dessa i regel neutrala i smak och doft, det vill säga råvarans karaktär är av underordnad betydelse.

Europeiska unionens eller nationella/regionala bestämmelser

Förordning (EG) nr 110/2008

Sökande

Sverige

Tillägg till den geografiska beteckningen

Särskilda märkningsregler

Svensk Vodka ska vara märkt med antingen "Svensk Vodka" eller "Swedish Vodka" eller båda språkversionerna.

För vodka vars tillverkning har anknytning till Sverige, men där inte alla moment i kraven för Svensk Vodka uppfylls, kvarstår möjligheten att ange anknytning till Sverige (till exempel "tillverkad i Sverige") förutsatt att ursprungsmärkningsregler på respektive marknad uppfylls.

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från beslutets datum.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.